Kříženci

1 × 2. *Anagallis arvensis* × *foemina*

Anagallis × *doerfleri* RONNIGER — drchnička Dörflerova

Anagallis × *doerfleri* RONNIGER in DÖRFLER Herb. Norm., Sched. ad Cent. 45: 143, 1903.

Exsikáty: Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 4484. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3692.

Kříženec se barvou koruny blíží prvnímu z rodičů (f. *arvensis*, popř. f. *carnea*), tvarem prvního páru listů a korunních cípů, počtem a tvarem brv na jejich okrajích a délkou plodní stopky je ± intermediární. V některých znacích (vzrůst, velikost rostlin, velikost listů, velikost květů, délka prašníků) se projevuje výrazný heterózní efekt. Rostliny jsou téměř úplně sterilní (jen vzácně se vytvářejí abnormálně vyvinutá semena), protože mezi rodičovskými druhy je silná genetická bariéra a při meióze dochází k poruchám. Spontánně vznikají jen F_1 hybridi, výjimečně byly pozorovány i náznaky introgresívní hybridizace. Uměle byla získána také F_2 a F_3 generace (ŠVEŘEPOVÁ 1978).

$2n = 40$ (počet zjištěn u umělých kříženců získaných spražováním rostlin několika různých proveniencí, ŠVEŘEPOVÁ 1978).

Přes častý společný výskyt rodičovských druhů je kříženec poměrně vzácný, což je způsobeno zmíněnou genetickou bariérou. Vzniká hlavně na místech, kde půda leží delší dobu ladem.

T: 4. Loun.-lab. střed. (Třebenice), 7. Středočes. tab. (Úžice; Netřeba), 8. Čes. kras (Srbsko; Karlštejn; Praha-Nová Ves), 9. Dol. Povlt. (Praha-Bohnice), 10. Praž. ploš. (Praha-Nusle), 11. Stř. Pol. (Semice), 12. Dol. Pojiz. (Benátky nad Jizerou), 16. Znoj.-brn. pah. (Brno-Černá Pole), 17. Mikul. pah. (Pavlov; Mikulov; Milovice), 18. Jihomor. úv. (les Dúbrava u Bzence), 20. Jihomor. pah. (Sokolnice), 21. Haná (Kroměříž; Šelešovice; Slatinky). — **M:** 71c. Drah. podh. (Služín).

12. *Centunculus* L. — drobýšek*)

Centunculus LINNAEUS Sp. Pl. 116, 1753.

Lit.: TAYLOR P. (1955): The genus Anagallis in tropical and south Africa. Kew Bull. 10: 321—350.

Drobné, jednoleté byliny bez přízemní růžice listů. Lodyha přímá, vystoupavá nebo poléhavá, jednoduchá nebo větvená, hustě olistěná. Listy střídavé, kratičce řapíkaté až přisedlé. Květy jednotlivé v úžlabí hor. listů, 4—5četné; kalich opadavý, velmi hluboce dělený (či až téměř k bázi členěný); koruna kolovitá až mělce nálevkovitá, kratší než kalich, s krátkou kulovitou trubkou a kopinatými, celokrajnými cípy; ústí koruny bez šupinek; tyčinky přisedají k bázi korunních cípů; čnělka nitkovitá, s hlavičkovitou bliznou; vajíčka nepočetná. Tobolka kulovitá, otvírající se víčkem. Semena tvaru čtyřstěnu až téměř vejcovitá, osemení jemně bradavčité. — Jediný široce rozšířený druh. — Entomogam. Autogam. Kleistogam. Anemochor.

1. *Centunculus minimus* L. — drobýšek nejmenší Tab. 59/5

Centunculus minimus LINNAEUS Sp. Pl. 116, 1753. — Syn.: *Anagallis minima* (L.) E. H. L. KRAUSE in STURM Deutschl. Fl., ed. 2, 9: 251, 1901.

Exsikáty: Pl. Čechoslov. Exs., no 317. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1251. — Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 4071. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 1358. — Fl. Hung. Exs., no 977. — Fl. Olten. Exs., no 452. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2033.

Lodyha (2—) 3—7 (—9) cm dl., lysá nebo vz. řídce chlupatá. Čepel vejčitá až okrouhle vejčitá, celokrajná, při bázi klínovitá, s nasazenou špičkou, 3—6 mm dl. a 2,0—2,5 mm šir. Květy přisedlé nebo kratičce stopkaté (stopka nejvýše 0,5 mm dl); kališní cípy úzce trojúhelníkovité, zašpičatělé, 2—3 mm dl.; koruna bílá nebo růžová; trubka 0,6—0,8 mm v průměru; cípy kopinaté, špičaté, 0,6—0,7 mm dl.; tyčinky kratší než koruna, nitky lysé, 0,2 mm dl.; prašníky elipsoidní. Tobolka kulovitá, kratší než kalich, 1,5—1,7 mm v průměru, hladká. Semena tmavohnědá, 0,5—0,6 mm dl. a 0,3 mm šir. V—IX. Tf.

$2n = 22$ (ČR: 71b. Drah. ploš.)

Ekologie a cenologie: Obnažená dna a břehy rybníků, pole, úhory, okraje cest; na mokrých až vlhkých, písčitých půdách; často jen pomíjivě. Diagnostický druh svazu *Radiolion linoidis* (zvl. v asociaci *Centunculo-Anthoceretum punctati* W. KOCH 1926).

Rozšíření v ČR: V termofytiku zřídka, v mezofytiku roztroušeně a značně nerovnoměrně, hojněji v rybničních pánvích a kotlinách. Těžiště rozšíření v kolinním až submontánním stupni (max.: Roudno, ca 600 m). Rozšíření nedokonale známé, často přehlížen. Dnes pravděpodobně silně na ústupu. △ — Mapy: SLAVÍK in Květena ČSR 1: 80, 1988; SLAVÍK FKS 1990: 145.

T: 3. Podkruš. pán. (Chomutov; Duchcov; Teplice), 4. Loun.-lab. střed. (Dolní Zálezly), 6. Džbán, 7. Středočes. tab. (Praha-Košíře; Praha-Dejvice), 9. Dol. Povlt., 11. Stř. Pol., 12. Dol. Pojiz., 13. Rožď. pah., 15. Vých. Pol., 18. Jihomor. úv.,

*) Zpracoval M. Kovanda

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

19. B. Karp. step. (Vlčnov). – **M:** 26. Čes. les (jen s. a j. část), 27. Tachov. bráz. (Drmoul), 31. Plz. pah. (Plzeň-Bílá Hora †), 32. Křivokl., 33. Branž. hv., 34. Plán. hřeb., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 40. Jihočes. pah., 41. Stř. Povlt., 47. Šluk. pah. (Fukov), 49. Frýdl. pah., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 55. Čes. ráj, 56. Podkrk., 61. Dol. Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš., 65. Kutnohor. pah., 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras (Jedovnice), 71b. Drah. ploš. (Lipová), 72. Zábř.-unič. úv., 74. Slez. pah., 75. Jes. podh., 76. Mor. brána, 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 81. Host. vrchy, 83. Ostr. pán.

Celkové rozšíření: Evropa (kromě s. a sv., na jihu po Sardinii, stř. Itálii a s. část Balkánského poloostrova), Malá Asie, Severní Amerika; druhotně v tropech Starého světa, v Austrálii a v Jižní Americe. – Mapy: HULTÉN AA 1958: 275; MEUSEL et al. 1978: 335.

13. *Samolus* L. – solenka*)

Samolus LINNAEUS Sp. Pl. 171, 1753.

Lit.: SCHIERL A. (1899): Samolus Valerandi bei Auspitz. Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 37: 61. – KRAJINA V. (1939): Halofyty na území býv. ČSR. Věda Přír. 19: 237–242. – KRIST V. (1940): Halofytní vegetace jihozápadního Slovenska a severní části Malé Uherské nížiny. Pr. Morav. Přírod. Společ. 12/10: 1–100. – ŠMARDA J. (1953): Halofytní květena jižní Moravy. Pr. Morav.-Slez. Akad. Věd Přír. 25: 121–168. – VICHEREK J. (1973): Die Pflanzengesellschaften der Halophyten- und Subhalophytenvegetation der Tschechoslowakei. Praha [Vegetace ČSSR A5]. – GRULICH V. (1987): Slanomilné rostliny na jižní Moravě. Břeclav.

Vytrvalé byliny s krátkým oddenkem a vláknitými kořeny. Lodyha přímá, jednoduchá nebo větvená, většinou s přízemní růžicí listů. Lodyžní listy střídavé, dol. řapíkaté, hor. ± přisedlé. Květy v koncových hroznech nebo latách, 5četné; kalich vytrvalý, zvonkovitý, v dol. části srostlý se semeníkem; koruna kolovitá, s krátkou trubkou; ústí trubky uzavřeno pěti šupinkami; tyčinky uzavřené v korunní trubce, s krátkými nitkami; kromě nich ještě patyčinky; semeník polospodní, kulovitý; čnělka krátká, s hlavičkovitou bliznou; vajíčka početná. Tobolka kulovitá nebo vejcovitá, otvírající se pěti chlopněmi. Semena drobná, nepravidelně mnohohranná. – Asi 16 druhů rozšířených většinou na j. polokouli a v Severní Americe; v Evropě jediný druh. – Entomogam. Alogam. Autogam. Anemochor. Epizoochor.

1. *Samolus valerandi* L. – solenka Valerandova

Tab. 59/1

Samolus valerandi LINNAEUS Sp. Pl. 171, 1753.

Exsikáty: Extra fines: Eesti Taimed, no 13. – Pl. Exs. Austro-Hung., no 1356. – Fl. Ital. Exs., no 2727. – Fl. Lusit. Exs., no 933. – Fl. Neerl. Exs., no 775. – Pl. Bulg. Exs., no 443. – Pl. Polon. Exs., no 451. – SCHULTZ Herb. Norm., no 300.

Vytrvalé, sivozelené, lysé nebo vz. roztr. chlupaté byliny. Lodyhy jednotlivé nebo po několika, (10–) 15–40 (–50) cm dl., tupě hranaté, duté. Listy růžice zřetelně řapíkaté, s kopisťovitou, při bázi dlouze sbíhavou čepelí, 2–6 cm dl. a 0,5–2,0 cm šir., řapík 0,5–2,0 cm dl., lodyžní listy krátce řapíkaté až ± přisedlé, s čepelí kopisťovitou až obvejčitou, při bázi sbíhavou, 1,5 cm dl. a 0,4–1,8 cm šir., všechny listy celokrajné, tupé. Květy stopkaté, v koncových hroznech; stopka 8–14 mm dl., nad středem kolénkovitě ohnutá, s čárkovitě kopinatým listéncem; kalich 1,8–3,0 mm dl., do 2/3 srostlý, lysý, cípy široce vejčité, špičaté; koruna bílá, 3–4 mm v průměru; trubka zdéli kalicha, cípy okrouhle obvejčité, tupé; tyčinky s krátkými nitkami přisedlými ke korunní trubce; prašníky srdčité; patyčinky šídlovité. Tobolka kratší než kalich. Semena tvaru čtyřstěnu 0,3–0,4 mm v průměru, černohnědá, drobně bradavčitá. VI–VII. Hkf.

$2n = 26$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Obligátní halofyt. Zasolené louky, příkopy, obnažená dna v teplých oblastech; ojediněle jako plevel v polích. Diagnostický druh *Nanocyperion flavescentis* (zvl. v asociaci *Cypero fusci-Samoletum* MÜLLER-STOLL et PIETSCH 1965). Vzácně provází i halofilnější společenstva v rámci podsvazu *Loto-Trifolienion* (zde častěji asociace *Agrostio-Caricetum secalinae* VICHEREK 1973).

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně v nížinách termofytika stř. a sz. Čech (dříve) a na j. Moravě (max.: Hustopeče, ca 240 m). – Mapy: GRULICH Slanomilné rostliny na jižní Moravě, map. 9, 1987; SLAVÍK FKS 1990: 145.

T: 3. Podkruš. pán. (Zaječice †; Komořany †), 7. Středočes. tab. (Úžice; naposled pozorována v r. 1983, nyní zřejmě †), 11. Stř. Pol. (Kly; Obříství; Všetaty; Lysá nad Labem; Poděbrady; vesměs jen staré údaje, nyní †), 18. Jihomor. úv. (kdysi četné lokality zvláště v okolí Drnholce, Hustopečí a Čejče, v současnosti už jen dvě: Sedlec u Mikulova, kde ještě r. 1982 a Trkmanec u Rakvic, ještě r. 1989).

Celkové rozšíření: Evropa (kromě severní), mírný pás Asie a Severní Ameriky, atlantické pobřeží Jižní Ameriky, j. Afrika, j. Austrálie. – Mapy: MEUSEL et al. 1978: 344.

*) Zpracoval M. Kovanda

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Tab. 59: 1 *Samolus valerandi.* – 2 *Anagallis foemina,* 2a – okraj korunního lístku. – 3 *A. arvensis,* 3a – okraj korunního lístku. – 4 *Glaux maritima.* – 5 *Centunculus minimus.*

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)